

Вивчення категорій кількісної ознаки та суб'єктивної оцінки у процесі виховання мовної особистості

А. К. Нестеренко

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Останнім часом простежується тенденція до вивчення окремих мовних явищ із погляду суб'єкта мовленнєвої діяльності. У мовознавстві остаточно виокремилась категорія оцінки, яка може реалізуватися, зокрема, прикметниками з суб'єктивно-оцінним значенням. Виражаючи ставлення мовця до дійсності, вони утворюються за допомогою афіксів збільшеності й зменшеності, тому деякі вчені зараховують їх до категорії безвідносної міри якості. Інші мовознавці не вважають, що ад'єктиви із семантикою ставлення мовця можуть передавати кількість ознаки.

Мета – на основі аналізу семантики афіксів суб'єктивної оцінки визначити категорійну віднесеність ад'єктивів з оцінним значенням.

Дослідники по-різному характеризують зв'язок градації ознаки та оцінки. Л. Марчук указує на роль мовця в розумінні градації, пов'язуючи категорії безвідносної міри якості та оцінки [1]. У працях інших науковців (М. Михальченко [2], О. Ситенко [3]) суб'єкт мовленнєвої діяльності пов'язаний з оцінкою та постає окремо від категорії градації ознаки.

Прикметники із суфіксами суб'єктивної оцінки можна поділити на групи лексем: 1) із суто емоційним значенням пестливості; 2) із семантикою збільшеності ознаки і 3) зі значенням недостатності ознаки.

Найбільшою за кількістю лексичних одиниць є група прикметників зі значенням пестливості (*рідненький, малесенький, любісінький*), у яких відсутнє додаткове градаційного значення.

Прикметники суб'єктивної оцінки зі значенням збільшеності поділяються на: **1.** Ад'єктиви із семантикою оцінки, що супроводжується значенням надмірності (*вусесенький – пестл. Дуже вузький*). **2.** Ад'єктиви зі значенням найвищої міри якості (*мокресенький – зовсім мокрий*). **3.** Лексеми із семантикою збільшеності (*важкенький – досить важкий*).

Прикметники суб'єктивної оцінки із значенням зменшеності також формують семантичні підгрупи: **1.** Ад'єктиви із семантикою зменшеності та пестливості (*буйнесенький – зменш.-пестл. до буйний*). **2.** Лексеми без додаткової емоційної характеристики (*гниленький – трохи гнилий*).

Бачимо, що більшість аналізованих ад'єктивів не має значення кількості ознаки. Проте існує велика група лексем суб'єктивної оцінки, у семантичній структурі яких виокремлюється градаційне значення. Отже, прикметники суб'єктивної оцінки слід кваліфікувати як такі, що передають кількісний вияв ознаки, не ототожнюючи, проте, їх з останніми.

Література

1. Марчук Л. М. Категорія градації сучасній українській літературній мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. М. Марчук. – К., 2005. – 32 с.

2. Михальченко М. М. Прагматичні особливості спадної градації оцінки / М. М. Михальченко // Зб. наук. праць Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Сер. : Лінгвістичні дослідження. – 2009. – Вип. 27.

3. Ситенко О. Демінутивність як один із засобів вираження емотивної оцінки в етнокультурному та національному аспектах / О. Ситенко // Наук. Вісник Херсон. ун-ту. Сер. : Лінгвістика. – 2009. – Вип. 9. – С. 102–107.